

skipanin, sum eggjar til stigmaliseringina. Tað skapar ein dissonans í ætlanini um avstigmalisering, og tú endar tískil altið aftur har, sum tú byrjaði.

– Í grundini er tað soleiðis, at hevur tú tørv á likamligari hjálp heima, er tað heimaróktin ella heimatænastan, sum er klár at hjálpa og tú vendir tær til kommununa. Men hevur tú so tørv á sálarligari hjálp, skalt tú venda sær til almannaverkið. Tað er í sær sjálvum eisini ein strukturell stigmalisering sum skal brótast, sigur Tórmóður Stórá.

– Tískil hava vit eitt uppskot í nýggju heildarætlanini, har vit vilja vera við, at um likamligir trupulleikar kunna vera loystir har, sum tað er best, eiga sálarligar trupulleikar eisini at verða loystir har, sum tað er best. Tað vil siga, at vit halda, at um tú hevur likamligar forðingar sum gera, at tær tørvar hjálp heima, ella um tú hevur sálarligar forðingar, so eigur tað at verða loyst á kommununala økinum saman og ikki hvør sær.

Sálarsjúkur javnsett við kriminalitet

Í 1987 var kanning gjørd í Italia. Børn og vaksin vórðu biðin um at tekna eitt menniskja, og so at tekna sum eitt sinnisjúkt menniskja og at tekna eitt sinnisjúkt menniskja. Gjøgnumgangandi vísti tað seg, at tekningarnar av tí sinnisjúka menniskjanum vóru settar í samband við ørskap, kriminalitet og frávíkjandi útsjónd.

Kanningin var gjørd at De Rosa (1987) og vóru tað 720 sum luttóku í hennara kanning, fleiri eftirkanningar eru gjørdar aftaná sum staðfesta líknandi úrslit (t.d. Jodelet, 1991; Serino, 1987)

– Sálarsjúk verða ofta sett í samband við kriminalitet og óstabilitet. Tað er møguliga oftari í útlandsku miðlunum, men teir hava eisini ávirkan á okkara heildarfatan í Føroyum av ymiskum tingum, greiðir Tórmóður Stórá frá.

– Helst tá talan er um sálarsjúk í miðlunum kemur man ofta inn á tey allar sjúkastu, sum hava tørv størri tørv á

hjálp. Tá er lætt at set øll í sama bás, til dømis at øll sálarlig sjúk skula á stovn, sum um tað er nakað neiligt.

– Vit plaga at siga soleiðis, at vit hava umleið 1500 viðgerðir koyrandi, og av teimum 1500 fólkunum í viðgerð eru 40-50 á stovninum hjá okkum. Tað er ofta hesi 40-50 fólkin, sum tekna myndina av sálarsjúkum. At tað verður myndað sum neiligt og frávíkjandi.

– Tað er eisini her, at sjálv-stigmalisering kemur inn í myndina, tí man fær ta fatan, at sálarsjúka er nakað annað enn tað í veruleikanum er. Tað verður fatað sum nakað neiligt og frávíkjandi. Tú gloymir ofta, at tú kanst bliva frískur. Tað er meirilutanum av fólki, vit hjálpa, sum verður frískur, og so siggja vit tey ikki aftur. Sjálvandi eru tað nøkur, sum eru kroniskt sjúk. Men tað eru ikki

øll, og ofta verður sálarsjúka stemplað sum ein kronisk sjúka beinaveg.

– Tað nyttar ikki bara at upplýsa, um systemið framhaldandi blívur við at stigmalisera sjónina á sálarsjúku. Tí haldi eg, at tað er ógvuliga umráðandi, at vit tey næstu árin leggja dent á at bróta strukturellu stigmaliseringina í samfelagnum niður. Sam-

stundis er tað umráðandi, at vit upplýsa um veruligu myndina av, hvat sálarsjúkur eru, soleiðis

at sálarsjúka ikki verður sett í samband við kriminalitet og ørskap, sigur Tórmóður Stórá.

Lærarin kallaði meg »Beinta Slev«

Sólva Lindenskov Róadóttir

– Vit gingu í 2 flokki, og eg minnst ikki reiðiliga, hvat og hvussu, men eg sat still, og lærarin stóð uppi við talvuna og skrivaði. So vendi hon sær á og segði:

– Ikki sleva so illa Beinta! So vendi hon sær aftur lótu seinni og segði flennandi: – Ikki sleva, Beinta Slev. Soleiðis greiddi ein vaksin kvinna frá í Sosialinum um vikuskiftið um hending, sum hevur fylgt henni alt lívið. – 8 ára gomul børn halda jú, at tað er í lagi at arga eitt annað barn við einum eyknevni, um ein vaksin ger tað, sigur kvinnan, sum staðfestir, at soleiðis gjørdist hon »Beinta Slev«. Happingin steðgaði, tá hon var 28 ár, tí tá flutti hon úr Havnini.

Í greinin greiddi hon frá, hvussu ræðuligt tað var. At tað vóru gjørdar haturssíður um hana á netinum, at hon byrjaði at drekka fyrri at gloyma, hvussu hon javnan bleiv álopin í býnum, og at hon

ikki tordi at vera sædd við systkinum sínum.

– Eg havi fortongt nógvar av mínum upplivingum. Ofta, tá eg siggi fólk og kenni tey aftur, so ivist eg ofta, um tað er av góðum ella ringum minnum, at eg minnst per-

sónin. Hevur tú gjørt mær nakað ella ikki?

– Í dag lívi eg við kroniskum tunglyndi og ótta orsakað av einum setningi, sum lærarin segði við meg í 2. flokki. Eina lítla 8 ára gamla gentu, sum ikki vildi nøkrum nakað ringt

6 VIKUSKIFTI HAPPING

LÆRARIN KALLAÐI MEG »BEINTA SLEV«

– Eg gjørdist »Beinta Slev« sum átta ára gomul, tí at ein vaksin kona ikki hugsaði seg um, aðrenn hon talaði

»Eg vil, at Føroyar og Føroyingar lita upp eisini fyrri veruleikanum, at happing er so alvarsan, og at tað kann øyðilegast ein persón«

– Í dag lívi eg við kroniskum tunglyndi og ótta orsakað av einum setningi, sum lærarin segði við meg í 2. flokki, eina lítla 8 ára gamla gentu, sum ikki vildi nokrum nakað ringt«

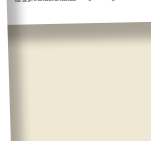

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

»Fólk tveitta sigarettir í hárið hjá mær, bæði tændstakar og gamlar, so hárið brennist«

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

HAPPA MANGLI SJÁLVS

– Tann, sum letur seg happa hevur ikki lært at siga, at »eg eri góður nokk sum eg eri«. Tí vantar honum sjálvsálit og sjálvsvirðing, sigur Bjørghild Djurhuus, heilsufrøðingur

Sólva Lindenskov Róadóttir

– Orðið »happing« er vorið eitt ógvuliga stigmaliserað orð. Í tí tú nevnið happing, so verður tú nærmast tilvandar at hugsað »áh ert tú happaður, áh tað er synd« ella »happar tú?«

– Tá eg siggi hetta, havi eg longu sagt við kropsatburði mínum og tónalagið mínum, hvat eg haldi um happar og um tann happaða. Soleiðis greiðir Bjørghild Djurhuus, heilsufrøðingur, frá um happ-

at venda hin vangan til, tá tú vart úti fyrri líknandi hendingum. Hetta sigur hon seg vera heilt ósamda við. Hon heldur, at øll eiga at læra børn síni at virða onnur, eins og tey virða seg sjálvan.

– Letur tú bara standa til, so sendir tú boðskap út til onnur um, at tað er í lagi at viðfara ein soleiðis, tí tú hevur einki sjálvsvirði. Tí er tað serliga umráðandi, at tú lærir børnini sjálvsvirðing og at traðka fram og siga frá, tá okkurt ikki er sum tað eigur at verða, greiðir Bjørghild Djurhuus frá.

– Tað er umráðandi, at tú nýtir røttu orðini, tá tað kemur til slíkt. At tú tosar um teg sjálvan og tínar upplivingar, nýtir orðið »EG«.

– Eg vil ikki, at tú kallar meg hatta. Eg verði kedd av tí. Eg verði irriterað av tí.

– Í tí lótu tú nýtir orðið »EG«, gerst tað lættari at skapa samband millum teg og persónin, tú prátar við. Tí tú setir tey inn í tína støðu og uppliving.

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

– Hetta ger, at tann sum fer at happa ein annan, hevur manglandi sjálvskenstu. Tað merkir, at happarin fyrst og fremst hevur manglandi sjálvsálit og sjálvsvirði. Tann sum letur seg happa, og tá eg siggi letur, so meini, eg at viðkomandi ikki er hevur lært at »eg eri góður nokk sum eg hugsi,« og tískil eisini vantar

STIGMATIZE [ˈSTIGMƏTAIZ] S

1 fáa reyðar blettir (eins og sármerki Krists)

2 (fl.m.) seta skammarblett el. klikk á, brennimerkja; vera skírdur lygivætti

Orðið stigma er grikskt og merkir ”merki”. Neiligi týdningurin av orðinum er frá brennimerking av fólki, brotsmonnum og trælum, sum tekin um, at tey skuldu úthýsast úr samfelagnum. Sum fráleið hevur orðið fingið týdningin sum eitt ”sosialt stempel”, sum verður sett á fólk við eitt nú sálarligum avbjóðingum.